
ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ В СФЕРІ МОРСЬКОГО ПРАВА ЯК ПЕРЕДУМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ МОРСЬКОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

УДК 378.347

Дубинський О. Ю., Ломжець Ю. В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Обґрунтовується необхідність підготовки висококваліфікованих фахівців в сфері морського права як однієї з передумов реалізації морської політики держави. Аналізуються основні напрямки підготовки майбутніх юристів в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова.

Ключові слова: морська політика, морська доктрина, морське право, торговельне мореплавство.

Проблема правової підтримки і розвитку морського потенціалу України є в даний час вельми актуальною. Це зумовлено наступними факторами:

- географічне положення держави, довжина її морських кордонів та площа водного простору;
- рівень розвитку національної економіки і зовнішньоекономічної діяльності, зокрема щодо зовнішнього та внутрішнього товарообігу, нагальні потреби держави в морських перевезеннях;
- стан політичних, економічних і суспільних відносин з іншими державами;
- морський потенціал держави, здатність забезпечити реалізацію і захист національних інтересів в Азовському і Чорному морях, Керченській протоці та інших районах Світового океану, недоторканість морських кордонів і свободу судноплавства [5].

В той же час, в чинному законодавстві України, яке лежить в основі її державної політики, морська проблематика відображена прямо або побічно тільки в рамках секторальних напрямів використання морських просторів і ресурсів (наприклад, національна оборона, судноплавство, рибальство та інше).

Забезпечення захисту національних інтересів України як морської держави потребує визначення пріоритетів її державної

морської політики до основних засад внутрішньої та зовнішньої політики держави. З цією метою у 2009 році Кабінетом Міністрів України була затверджена Морська доктрина України на період до 2035 року. Серед завдань нашої держави, які визначені доктриною, одне з центральних місць займає збереження і розвиток наукового та кадрового потенціалу всіх складових морської діяльності на рівні, що забезпечить ефективну реалізацію національних інтересів держави. Реалізація даного завдання можлива шляхом проведення морських наукових досліджень і підготовки та перепідготовки фахівців, а також розвитку освіти, науки і технологій в морській галузі [6].

Важливим аспектом вказаної проблеми є активне впровадження правової складової в сферу морського транспорту, що відповідає нормативно-правовим актам Організації об'єднаних націй, Міжнародної морської організації (ІМО), Міжнародної організації праці та інших. Аналіз потреб підприємницької сфери України також свідчить про гостру потребу господарюючих суб'єктів у фахівцях у сфері морського та транспортного права.

Аналіз обсягів міжнародної торгівлі та вантажообігу морських портів України свідчать про необхідність підготовки спеціалістів з правового забезпечення морського судноплавства та портової діяльності. Їх підготовка за фахом "Правознавство" дозволить розширити можливості України в реалізації Морської доктрини України на період до 2035 року та здійснювати кваліфікований захист інтересів України.

Усвідомлюючи необхідність підготовки спеціалістів в сфері морського права, керівництвом Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова у травні 1994 року було поставлене питання щодо заснування нової спеціальності з правознавства та підготовки юристів-спеціалістів у даній сфері. З цього моменту розпочався процес розробки та реалізації спеціальних програм та навчальних курсів, які передбачають поглиблене вивчення морського права, міжнародного та міжнародного морського права, морської інфраструктури, правових аспектів торговельного мореплавства, розслідування інцидентів на водному транспорті, морського фрахтування і страхування,

забезпечення безпеки торговельного мореплавства та інших специфічних питань функціонування морського транспорту та системи міжнародної торгівлі.

Особливе значення в підготовці майбутніх юристів є те, що Національний університет кораблебудування забезпечений кваліфікованим професорсько-викладацьким складом, який здійснює викладацьку та наукову діяльність за такими напрямками як морське право, міжнародне право, митне право, господарське право та ін. Це дозволяє вводити в освітній процес більш поглиблене вивчення таких навчальних курсів, як "Морське право", "Міжнародне морське право", "Міжнародне морське приватне право", "Європейське право", "Арбітражне і судове врегулювання морських спорів", "Процесуальні документи" в рамках спеціальності "Правознавство" [10].

Специфіка правового забезпечення торговельного мореплавства вимагає від фахівця в даній сфері володіння спеціальними знаннями в галузі правового забезпечення морського судноплавства і внутрішнього водного транспорту, фрахтування і страхування суден, представлення інтересів судноплавних компаній у міжнародних організаціях, брокерської та агентської діяльності, правового забезпечення мультимодальних та інтермодальних перевезень, реєстрації суден, діяльності адміністрації морських портів та інших служб державного контролю та нагляду. Перелічені питання студенти вивчають під час освоєння дисципліни "Морське право України". Дана дисципліна вивчається протягом трьох семестрів, за її результатами студенти складають екзамен. Програма навчального курсу передбачає підготовку та захист курсових проектів за основною проблематикою морського судноплавства в Україні.

До юриста в даній сфері діяльності пред'являються вимоги знання норм не тільки національного, але й міжнародного морського права, міжнародної кон'юнктури у сфері фрахтування, купівлі-продажу суден. Кодекс торговельного мореплавства України відіграв важливу роль у середині 90-х, поклавши початок важливим перетворенням у системі державного управління морською галуззю. Однак сьогодні редакція КТМУ вже не відповідає новим реаліям, які склалися в процесі прийняття нових законів з регламентації діяльності державних органів влади, тому практично кожен договір на морське перевезення

вантажів із українських портів містить пункт про застосування норм іноземного законодавства [8]. Ці обставини зумовлюють необхідність фахівця-юриста володіти навичками представлення різноманітних інтересів судноплавних, стивідорних, суднобудівних, судноремонтних, агентських, брокерських та експедиційних компаній в міжнародних, іноземних і національних судових і арбітражних органах, а також у представництвах міжнародних організацій, зайнятих у сфері транспортного бізнесу. Саме на оволодіння вказаними знаннями і навичками спрямоване вивчення курсу "Міжнародне морське приватне право" студентами НУК.

Посилення ролі держави в забезпеченні безпеки судноплавства та портової інфраструктури вимагає належного правового забезпечення та цього виду діяльності як відповідними адміністраціями морських портів, так і комерційними організаціями, що забезпечують функціонування водного транспорту. Юрист, що працює в сфері морського права повинен знати положення про нові форми державного контролю за безпекою суден, широко застосовуваних у міжнародній практиці (так званий контроль держави-порту), а також положення про правовий режим плавання суден у територіальному морі України, прилеглій зоні та інших морських просторах. Вказані положення передбачені програмою вивчення дисципліни "Міжнародне морське право".

Однією з найболючіших проблем торговельного мореплавства в Україні й досі залишається правова незахищеність українським моряків. Засоби масової інформації регулярно передають повідомлення про порушення прав моряків: не виплата заробітної платні, не виплата по страхових випадках (смерть моряка на службі, втрата працездатності, травма, втрата особистих речей в результаті піратського нападу або інших форс-мажорних обставин). Саме тому при підготовці майбутніх фахівців в Національному університеті кораблебудування багато уваги приділяється саме проблемним аспектам праці на морському транспорті. Шляхи розв'язання вказаних проблем студенти аналізують під час вивчення курсів "Трудове право України", "Морське право України", "Арбітражне і судове врегулювання морських спорів", "Процесуальні документи".

Нарешті, серед професійних якостей, необхідних юристам, фахівцям у галузі морського права, важлива роль належить вільному володінню іноземною мовою і, зокрема, відповідною спецлексикою. Під час вивчення англійської мови, студенти університету вивчають морську термінологію та працюють з навчальними текстами за темами: "Fundamentals of Maritime Law", "Fundamentals of International Maritime Law", "Vessel registration and documentation", "Marine insurance", "Accident at sea", "Piracy at sea".

Отримані теоретичні знання студенти НУК імені адмірала Макарова мають можливість застосувати під час проходження ознайомлювальної та загальної практики на базі Миколаївського суднобудівного заводу "Океан" та Миколаївського морського торговельного порту.

Як висновок необхідно зазначити, що сьогодні Україна знаходиться на стадії реформування законодавства в сфері морського права та розвитку судноплавства. Прийняті Закон "Про морські порти", Постанови КМУ "Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року", "Про схвалення Стратегії розвитку суднобудування на період до 2020 року" та ін. Проблема морського транспорту почали займатися потужні промислово-фінансові групи України. Необхідно усвідомити, що в Україні величезний морський потенціал. Завдяки йому вона має можливість і повинна стати морським центром Чорноморсько-Азовського регіону. Визначальним чинником при цьому слід визнати комбінацію, а точніше, нерозривну єдність морської інфраструктури, морського законодавства, морських кадрів. Забезпечення розвитку та поєднання вказаних чинників – головна мета підготовки фахівців-юристів в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова.

Література

1. *Белова О.І.* Міжнародно-правові аспекти державної морської політики України та юридичні проблеми її реалізації в сучасних умовах [Текст] / Белова

Олена Іларіонівна: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.11 / Інститут законодавства Верховної Ради України – К., 2008.- 29 с.

2. *Бляхман, Б. Я.* Подготовка специалистов-юристов в условиях рыночной экономики [Текст] /Б. Я. Бляхман //Право и образование. -2010. - № 1. - С. 56 - 61

3. *Верещагина, А. В., Дружина, К. А.* Теоретический и прикладной компоненты в подготовке юристов : Что должно доминировать ? [Текст] / А. В. Верещагина, К. А. Дружина // Юридическое образование, наука, практика: Взаимодействие и перспективы : Материалы межрегиональной научно-практической конференции. - Владивосток : Изд-во ВГУЭС, 2003. - С. 30 - 35

4. Матеріали круглого столу"Стан і перспективи розвитку України як морської держави"[Електронний ресурс] // Регіональний філіал Національного інституту стратегічних досліджень. Режим доступу: <http://od.niss.gov.ua/articles/302/>

5. Постанова Кабінету Міністрів України"Про затвердження Морської доктрини Українина період до 2035 року"від 7 жовтня 2009 р., N 1307 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF>

6. Рішення РНБО України"Про заходи щодо забезпечення розвитку України як морської держави"від 16.05.2008[Електронний ресурс]. Режим доступу:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0015525-08>

7. *Свистун І.І., Тульчинська С.О.* Аналіз розвитку морського транспорту в Україні[Електронний ресурс] / І.І. Свистун, С.О. Тульчинська// Актуальні проблеми економіки і управління: 36. наук. Пр. – Випуск 6. – К., 2012.Режим доступу:<http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2012-39.pdf>

8. *Симоненко С.* Морська держава чи країна біля моря? [Електронний ресурс] / Сергій Симоненко // "День"- 4 червня, 2003. Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/podrobici/morska-derzhava-chi-krayina-bilya-morya>

9. Юридическая помощь морякам[Електронний ресурс]// Seafarers Journal. Режим доступу: <http://www.seafarersjournal.com/seanews/yuridicheskaya-pomoshh-moryakam.html>

10. Офіційний сайт Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nuos.edu.ua/>

Dubinski O., Lomzhets Y. The Training of the Specialicts in the Field of Maritime Law as a Precondition for Realization of the Marine Polycy of Ukraine

The necessity of training highly qualified specialists in the field of maritime law as a prerequisite for the implementation of maritime policyhas been grounded. The basic directionsof training of future lawyers at the NationalUniversity of Shipbuilding named after admiral Makarovhas been analyzed.

Keywords: *marine policy, maritime doctrine, maritime law (law of the sea), merchant shipping.*